

Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU22

Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner avtalet om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

I betänkandet finns två reservationer (MP).

Behandlade förslag

Proposition 2025/26:249 Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan.

Sex yrkanden i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Utskottets överväganden.....	8
Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan	8
Reservationer	10
1. Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan, punkt 1 (MP).....	10
2. Demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer, punkt 2 (MP)	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	12
Propositionen	12
Följdmotionen	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan**

Riksdagen godkänner avtalet om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2025/26:249 och avslår motion

2025/26:4189 av Jacob Risberg m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 1 (MP)

2. **Demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer**

Riksdagen avslår motion

2025/26:4189 av Jacob Risberg m.fl. (MP) yrkandena 2–6.

Reservation 2 (MP)

Stockholm den 4 juni 2026

På utrikesutskottets vägnar

Morgan Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Morgan Johansson (S), Fredrik Ahlstedt (M), Alexandra Völker (S), Olle Thorell (S), Margareta Cederfelt (M), Linnéa Wickman (S), Fredrik Malm (L), Ann-Sofie Alm (M), Håkan Svenneling (V), Magnus Berntsson (KD), Kerstin Lundgren (C), John E Weinerhall (M), Jacob Risberg (MP), Stefan Olsson (M), Ann-Christine Frohm (SD), Johan Büser (S) och Rasmus Giertz (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet regeringens proposition 2025/26:249 Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan. Propositionen kom in till riksdagen den 30 april 2026. En följdmotion har väckts med anledning av propositionen. Förhandlingarna inleddes i november 2018 och avslutades i juni 2022. Avtalet undertecknades preliminärt den 6 juli 2022 och undertecknades på unionens vägnar den 24 oktober 2025. Rådet beslutade den 16 juni 2025 om provisorisk tillämpning av delar av avtalet.

Avtal om fördjupat partnerskap omfattar områden som faller under både medlemsstaternas och Europeiska unionens kompetens, där de alltså har s.k. delad kompetens. Det ska därför godkännas av parterna innan det kan träda i kraft i sin helhet. Varje medlemsstat måste därför tillämpa sina egna konstitutionella förfaranden för att ingå avtal. Enligt 10 kap. 3 § regeringsformen ska internationella avtal av större vikt godkännas av riksdagen. Regeringen gör bedömningen att det aktuella avtalet är av sådan vikt.

Ledamöter av utskottet har besökt landet, genom IPU:s vårsession i Uzbekistan i april 2025,

Bakgrund

Avtalet

Europeiska unionen (EU) har sedan 1999 ett partnerskaps- och samarbetsavtal med Uzbekistan (prop. 1996/97:79). Avsikten då var att främja politisk dialog, handel och investeringar samt stärka landets demokratiska och marknads-ekonomiska utveckling, och skapa en bredare plattform för samarbete och möjliggöra etableringsfrihet, tjänstehandel och kapitalrörelser.

Syftet med det fördjupade avtalet är att det bättre ska spegla dagens politiska och ekonomiska förhållanden, samt EU:s ambition att vidareutveckla sin relation med landet. Under de senaste åren har landet genomfört reformer som syftar till att öppna upp ekonomin ytterligare och fördjupa kontakterna med resten av världen. Mot bakgrund av ett förändrat omvärldsläge och nya globala utmaningar har det funnits skäl att modernisera det nuvarande avtalet mellan parterna som har legat till grund för relationerna sedan slutet av 1990-talet. EU är en av de viktigaste handelspartnerna för landet och Uzbekistan har en speciell strategisk betydelse i Centralasien. Av Centralasiens fem länder har Kazakstan ett partnerskaps- och samarbetsavtal, och Kirgizistan har ett avtal som undertecknats men som ännu inte trätt i kraft.

I det fördjupade avtalet finns det nio avdelningar. I avdelning I beskrivs de

allmänna principerna och målen i avtalet. De syftar till att skapa ett fördjupat partnerskap och samarbete mellan EU och Uzbekistan som är grundat på gemensamma värderingar och ömsesidig nytta. Samarbetet ska bidra till hållbar utveckling, fred, stabilitet och säkerhet, samt stärka politiskt och ekonomiskt samarbete och multilateralism. De allmänna principer som ligger till grund för avtalet omfattar bl.a. respekten för de demokratiska principerna, de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, andra relevanta åtaganden om mänskliga rättigheter och instrument som parterna har anslutit sig till samt rättsstatsprincipen och principen om god samhällsstyrning. Det bekräftas också bl.a. att parterna fäster stor vikt vid FN-stadgan och dess principer.

Avdelning II behandlar den politiska dialogen och samarbetet i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Parterna ska utveckla en dialog frågor av gemensam vikt med målet att stärka fred, stabilitet och säkerhet samt att främja demokrati, rättsstatens principer och respekten för mänskliga rättigheter. Dialogen ska också bidra till hållbar politisk, ekonomisk och institutionell utveckling och förbättra förutsättningarna för regionalt samarbete och konfliktlösning. Avdelning III behandlar samarbetet på områdena rättvisa, frihet och säkerhet. Parterna ska samarbeta kring migration, asyl och gränsförvaltning samt bekämpa organiserad brottslighet, terrorism, narkotikahandel och korruption. Avdelningen omfattar också skydd av personuppgifter, rättsligt samarbete och konsulärt skydd för EU-medborgare. Avdelning IV reglerar handel och handelsrelaterade frågor. Den syftar till att främja handeln genom minskade handelshinder, förenklade tullförfaranden och bättre tillträde till varu-, tjänste- och investeringsmarknader. Avdelningen innehåller bestämmelser om bl.a. handel med varor, tullsamarbete, tekniska handelshinder, sanitära åtgärder, immateriella rättigheter, konkurrens, offentlig upphandling samt hållbar utveckling och tvistlösning.

Avdelning V handlar om samarbetet på området för ekonomisk och hållbar utveckling. Detta genom att samarbeta för att stödja ekonomiska reformer, utveckla marknadsekonomi och göra förbättringar i investeringsklimatet. Avdelning VI tar upp andra typer av samarbetsområden, exempelvis utbildning, forskning, kultur och hälsa. Avdelning VII behandlar ekonomiskt och tekniskt samarbete., som innebär att landet kan få stöd av EU i form av ekonomiskt och tekniskt bistånd för att genomföra reformer och nå avtalets mål, inklusive stöd via internationella finansiella institutioner. Avdelning VIII innehåller de institutionella bestämmelserna, t.ex. hur avtalet ska genomföras och övervakas, detta för att säkerställa att avtalet tillämpas och att det finns ett forum för dialog. Avdelning IX innehåller allmänna bestämmelser och slutbestämmelser. Här reglerats bl.a. avtalets tillämpningsområde, ikraftträdande, ändringar och hur avtalet kan sägas upp. Här finns också bestämmelser om hur avtalet förhåller sig till andra internationella avtal samt hur parterna ska fullgöra sina åtaganden enligt avtalet.

Det fördjupade avtalet ersätter det befintliga partnerskaps- och samarbetsavtalet vid ikraftträdandet.

Uzbekistan – utveckling och omvärldsförhållanden

Uzbekistan blev självständigt från Sovjetunionen 1991 och har sedan dess varit aktivt i utrikespolitiken gentemot stora aktörer som EU, USA, Kina och Ryssland. Sedan president Mirziyoyev tillträdde i slutet av 2016 har flera reformer genomförts, däribland övergången till marknadsekonomi. Landet är aktivt i flera globala multilaterala forum bl.a. Förenta nationerna (FN), Partnerskap för fred (PFF) och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) samt flera regionala samarbeten. Uzbekistan strävar efter att bli medlem i Världshandelsorganisationen så snart som möjligt. EU är en viktig handelspartner till Uzbekistan, och landets främsta exportvaror är guld, naturgas, kopparkatoder, raffinerad olja, bomullsgarn och vetemjöl. EU är den tredje största ursprungsmarknaden för Uzbekistans varuimport. Landet har en stark tillväxt allt sedan 2021, i genomsnitt 6,5 procent per år. År 2023 antog landet en utvecklingsstrategi för att bli ett övre medelinkomstland till 2030. Landet räknas i dagsläget som ett lägre medelinkomstland. Uzbekistan strävar efter hållbar tillväxt genom stabil ekonomi, ökade investeringar, effektiv naturresursanvändning och internationell integrering.

Sverige och Uzbekistan

Relationen mellan Sverige och Uzbekistan beskrivs som god men begränsad. Sverige har en ambassadör i Uzbekistan, stationerad i Stockholm och ett honorärkonsulat i Tasjkent. Sedan 2022 har landet en ambassad i Sverige, vilket har utvecklat relationen. Utöver dessa kontakter sker mycket av samarbete genom EU. Sveriges export till Uzbekistan består främst av verkstadsprodukter såsom motorfordons delar, pumpar, centrifuger och kompressorer samt icke-elektriska maskiner och motorer och kemiska produkter. Sverige importerar främst koppartråd och kopparkablar. Handelsvolymen mellan länderna har varierat under 2020-talet, samtidigt som Sverige haft ett handelsöverskott på 193–382 miljoner kronor.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen godkänner avtalet om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan. Avtalet ersätter det befintliga partnerskaps- och samarbetsavtalet som trädde i kraft 1999. Det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet utgör enligt regeringen ett viktigt steg mot ökat politiskt och ekonomiskt engagemang från EU:s sida i Centralasien. Avtalet syftar till att fördjupa de politiska och ekonomiska förbindelserna mellan EU och Uzbekistan och är grundat i de gemensamma värderingar som EU bygger på: demokrati, respekt för

mänskliga rättigheter och grundläggande friheter samt rättsstatens principer. Avtalet föreskriver samarbete på flera olika områden.

Utskottets överväganden

Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner avtalet om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan. Riksdagen avslår motionsförslagen.

Jämför reservation 1 och 2 (MP).

Propositionen

Avtalet

Sveriges och Uzbekistans ekonomiska och politiska förbindelser stärks ytterligare med det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet. Det bidrar till att genomföra EU:s strategi för Centralasien från 2019 och EU:s strategiska arbete tillsammans med regionen. Avtalet omfattar nio olika avdelningar, med samarbete kring bl.a. hållbar utveckling, innovation, handel, mänskliga rättigheter och säkerhet. Avtalet förstärker därtill samarbetet inom utrikes- och säkerhetspolitik grundad i respekt för den regelbaserade världsordningen samt arbetet för fred, stabilitet och säkerhet genom multilateralism. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att avtalet är av större vikt och att det därför enligt 10 kap. 3 § regeringsformen ska godkännas av riksdagen.

Konsekvenser av avtalet

Regeringen bedömer att avtalet kommer att leda till positiva konsekvenser för tillväxt, handel och sysselsättning, i både Sverige och EU. Tullliberaliseringen medför en begränsad negativ effekt på EU:s budget. Ett godkännande av avtalet bedöms inte medföra några statsfinansiella konsekvenser för Sverige. Avtalet väntas få en positiv effekt på relationerna mellan EU och Uzbekistan och skapa möjligheter till ökat politiskt och ekonomiskt utbyte både bilateralt och inom ramen för EU.

Lagen (2018:1654) om sanktioner vid intrång i rätten till vissa skyddade beteckningar kan behöva justeras för att inkludera det aktuella avtalet bland de internationella avtal som omfattas av bestämmelsen i 2 §. I fråga om sekretess bedöms den svenska lagstiftningen ge ett tillräckligt skydd för informationsutbyte inom tullsamarbetet, varför några lagändringar inte krävs i den delen.

Motionen

I kommittémotion 2025/26:4189 av Jacob Risberg m.fl. (MP) yrkandena 1–6 föreslås att riksdagen avslår regeringens proposition. Motionärerna anför bl.a. att Sverige inom EU bör verka för att samarbetet med Uzbekistan och liknande avtal med auktoritära stater villkoras av tydliga krav på demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Vidare framhålls att Sverige bör verka för att EU:s samarbete med Uzbekistan villkoras av konkreta förbättringar när det gäller fria medier, ett oberoende civilsamhälle, skydd för människorättsförsvarare, verklig politisk opposition och rättsstatens principer. Motionärerna anför också att samarbetet inte bör leda till strategiska beroenden av auktoritära stater, särskilt inom handel samt energi- och råvaruområdet. De betonar även vikten av att civilsamhället, inklusive kvinnorättsorganisationer, fackliga organisationer och människorättsförsvarare, involveras i uppföljningen av samarbetet. Därutöver föreslås att regeringen årligen ska återrapportera till riksdagen om hur samarbetet med Uzbekistan bidrar till att främja demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet och rättsstatens principer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att Uzbekistan är en viktig samarbetspartner i Centralasien för såväl Sverige som EU. Mot bakgrund av ett förändrat omvärldsläge och nya globala utmaningar har det funnits skäl att modernisera det nuvarande avtalet mellan parterna som har legat till grund för relationerna sedan slutet av 1990-talet. Avtalet syftar till att fördjupa de politiska och ekonomiska förbindelserna mellan EU och Uzbekistan och är grundat i de gemensamma värderingar som EU bygger på: demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter samt rättsstatens principer. Parterna ska också utveckla en effektiv politisk dialog om alla frågor av gemensamt intresse, inklusive att främja demokrati och stärka civilsamhället.

Utskottet vill framhålla att avtalet innehåller samarbete kring bl.a. hållbar utveckling, innovation, handel och säkerhet. Utskottet delar regeringens uppfattning att genomförandet av avtalet kommer att medföra fördelar för båda parterna och att det kan ligga till grund för att främja unionens bredare politiska och ekonomiska intressen. Utskottet noterar att regeringen bedömer att avtalet inte förväntas medföra några budgetkonsekvenser för svensk del.

Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör godkänna avtalet om fördjupat partnerskap mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan. Därmed avstyrker utskottet motion 2025/26:4189 (MP) yrkandena 1–6.

Reservationer

1. Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan, punkt 1 (MP)

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:4189 av Jacob Risberg m.fl. (MP) yrkande 1 och avslår proposition 2025/26:249.

Ställningstagande

Miljöpartiet är inte emot samarbete med Uzbekistan. Tvärtom behöver EU bygga relationer som stärker hållbar utveckling och rättvis handel. Men samarbete med auktoritära stater måste användas för att tydligt främja mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. EU:s relationer med omvärlden måste bygga på unionens grundläggande värden: respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstatens principer och mänskliga rättigheter.

Det räcker därför inte att avtalet innehåller allmänna skrivningar om mänskliga rättigheter, demokrati och civilsamhälle. Dessa måste följas av tydliga krav, uppföljning och konsekvenser om utvecklingen går åt fel håll. EU bör använda sin politiska och ekonomiska tyngd för att kräva konkreta förbättringar: stärkta fria medier, skydd för civilsamhället, rätt för oppositionen att verka, oberoende domstolar och ett slut på trakasserier mot människorättsförsvare.

Miljöpartiet anser därför att riksdagen bör avslå propositionen. Sverige ska vara en tydlig röst för demokrati och mänskliga rättigheter också när EU:s geopolitiska intressen i Centralasien växer.

2. Demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer, punkt 2 (MP)

av Jacob Risberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:4189 av Jacob Risberg m.fl. (MP) yrkandena 2–6.

Ställningstagande

Jag anser att avtalet mellan EU och Uzbekistan är problematiskt av flera skäl. Även om jag är positiv till stärkandet av politiska och ekonomiska band med Uzbekistan är avtalet enligt mig ett försakat tillfälle när det gäller stärkandet av fria medier, ett oberoende civilsamhälle, politisk opposition, kvinnorrättsorganisationer och människorättsförsvarare.

Jag anser att Sverige inom EU bör verka för att fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtal med auktoritära stater inte ska ingås utan tydliga, mätbara och uppföljningsbara krav på demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Sverige bör även verka för att EU:s handel samt energi- och råvarusamarbeten inte leder till nya strategiska beroenden av auktoritära regimer.

Regeringen bör vidare årligen rapportera till riksdagen hur Sverige och EU använder samarbetet med Uzbekistan för att främja dessa.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2025/26:249 Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan:

Riksdagen godkänner avtalet om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan.

Följdmotionen

2025/26:4189 av Jacob Risberg m.fl. (MP):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag om att godkänna avtalet om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Uzbekistan, å andra sidan.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtal med auktoritära stater inte ska ingås utan tydliga, mätbara och uppföljningsbara krav på demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU:s samarbete med Uzbekistan villkoras av konkreta förbättringar för fria medier, ett oberoende civilsamhälle, mänskliga rättighetsförsvarare, verklig politisk opposition och rättsstatens principer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU:s handel samt energi- och råvarusamarbeten inte leder till nya strategiska beroenden av auktoritära regimer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvinnorrättsorganisationer, oberoende civilsamhällesorganisationer, fackliga organisationer och människorättsförsvarare ska ges en tydlig och meningsfull roll i uppföljningen av EU:s samarbete med Uzbekistan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen årligen bör återrapportera till riksdagen hur Sverige och EU använder samarbetet med Uzbekistan för att främja demokrati,

mänskliga rättigheter, jämställdhet och rättsstatens principer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.